

mgr Monika Łagowska-Cebula

Tytuł rozprawy doktorskiej: Świat społeczny pełnosprawnych i niepełnosprawnych sportowców oraz jego legitymizacja

Streszczenie

Inspiracją do podjęcia badań w zakresie socjologii sportu był znaczny wzrost popularności aktywności fizycznej w społeczeństwie. Popularność ta związana była ze zmianami cywilizacyjnymi, które w kolejnych fazach industrializacji, urbanizacji i technologizacji wpłynęły na zmianę sportu, który stał się sposobem jednostek na przetrwanie ustawicznych przemian obyczajowych i moralnych. Człowiek żyjący w coraz bardziej zamkniętej, anonimowej społeczności zaczął poszukiwać więzi z innymi ludźmi, którą mógł uzyskać zarówno jako bierny obserwator rywalizacji sportowej, jak i poprzez aktywny udział w zajęciach fizycznych. Ponadto zmiana charakteru pracy z fizycznej na umysłową sprawiła, że bierny wypoczynek nie przynosił pożądanых rezultatów. Aktywność fizyczna pozwala natomiast zarówno na wypoczynek psychiczny, jak i poprawę kondycji i estetyki ciała.

Celem rozprawy było poznanie subiektywnego obrazu świata społecznego pełnosprawnych i niepełnosprawnych sportowców oraz jego legitymizacji. Subiektywne spostrzeżenia zawodników badano przy użyciu metody badań biograficznych z wykorzystaniem wywiadów narracyjnych. Analizę wykonano zgodnie z koncepcją Fritza Schütze.

Na potrzeby badania za wyczynowego sportowca uznano jednostkę, która przez okres przynajmniej 4 lat regularnie trenowała sport, uczestniczyła w zawodach co najmniej o randze ogólnopolskiej bądź należy do klubu, który bierze udział w najwyższych rozgrywkach ligowych na terenie województwa podkarpackiego. Jest to również zawodnik, który dąży do rywalizacji i osiągnięcia jak najwyższych wyników.

Terenem badań było województwo podkarpackie, natomiast zakres czasowy zbierania materiału badawczego można datować na okres jednego roku od czerwca 2015 do maja 2016 roku. W badaniach wzięło udział 56 wyczynowych sportowców, którzy zostali wybrani za pomocą celowego doboru próby opartego na 3 kategoriach: sprawności fizycznej (pełnosprawni i niepełnosprawni zawodnicy), uprawianej dyscypliny sportu (sport indywidualny i drużynowy) oraz etapu w karierze (aktywni i byli sportowcy). Taki dobór

próby umożliwił szerokie spojrzenie na podjętą problematykę, co znalazło swoje odzwierciedlenie w przeprowadzonej analizie.

Jak wynika z przeprowadzonych badań, to od stopnia profesjonalizacji danego sportu zależy, jakie zawodnik będzie miał możliwości i jakie będzie podejmował schematy działania. Zawodnikami uprawiającymi sport o najwyższym stopniu profesjonalizacji byli pełnosprawni zawodnicy, którzy trenowali dyscypliny drużynowe. Badani najczęściej wskazywali, że są zawodowymi sportowcami otrzymującymi za swoje umiejętności wynagrodzenie. Sportowcom tym klub zapewniał wszystko, począwszy od trenera i miejsca do ćwiczeń, po konsultację z rehabilitantami, sprzęt sportowy i udział w zawodach. Zawodnicy pełnosprawni uprawiający dyscypliny indywidualne również wskazywali na profesjonalizację sportu, jednak rzadziej niż w przypadku wcześniejszej kategorii, ponieważ mimo osiągniętych sukcesów często sami musieli zapewnić sobie sprzęt i środki finansowe, aby móc wyjechać na zawody czy obóz sportowy. Niekiedy otrzymywali stypendia sportowe od władz samorządu terytorialnego, jednak nie były to sumy, które umożliwiały im opłacenie sprzętu i kosztów związanych z udziałem w zmaganiach sportowych, jak również opłacenie osób świadczących usługi dla sportowców, np. psychologów sportu, rehabilitantów, masażyistów. Zawodnicy uprawiający dyscypliny indywidualne środki finansowe potrzebne im do rozwoju kariery sportowej mogli pozyskać od sponsorów, jednak nie zawsze im się to udawało. Pozyskanie sponsorów jest trudne, ponieważ chcą oni wspierać głównie zawodników uprawiających najpopularniejsze dyscypliny sportu, czyli przede wszystkim pełnosprawnych zawodników uprawiających sporty drużynowe. Zawodnicy indywidualni z racji uprawiania mniej popularnych sportów mają mniejsze szanse na znalezienie sponsora. W najgorszej sytuacji znaleźli się zawodnicy niepełnosprawni, którzy w wyniku braku środków finansowych najczęściej są sportowcami nieprofesjonalnymi. W związku z tym muszą dzielić codzienne aktywności między treningi a pracę i rodzinę. Brak środków finansowych często jest przyczyną braku możliwości rozwoju tych zawodników, którzy najczęściej charakteryzują się takim samym zaangażowaniem i zapałem do pracy jak zawodnicy pełnosprawni, jednak ze względu na brak możliwości pozyskiwania środków finansowych ze sportu nie mogą rozwijać się w takim samym stopniu.

Kariera sportowa zawodników jest zatem w dużym stopniu uzależniona od popularności uprawianego przez nich sportu. Im sport popularniejszy, tym większa jego komercjalizacja. Powstała w ten sposób specyficzna dla świata społecznego sportowców „drabina” stratyfikacji w największym stopniu różnicuje podejmowane przez zawodników działania i przebieg ich kariery sportowej.

Zaprezentowana praca ma charakter interdyscyplinarny. Poza socjologami uprawiającymi zwłaszcza socjologię sportu może zainteresować przedstawicieli takich nauk, jak: wychowanie fizyczne, praca socjalna, psychologia, pedagogika, fizjoterapia, rehabilitacja. Dysertację należy jednak przede wszystkim zadedykować osobom, które zastanawiają się nad rozpoczęciem kariery sportowej, są w jej trakcie bądź już ją zakończyły oraz jednostkom związanym ze sportem wyczynowym, m.in. trenerom, działaczom, sędziom, dziennikarzom sportowym, kibicom, a także osobom odpowiedzialnym za kształtowanie kraju polityki w zakresie aktywności fizycznej i wspierania osób niepełnosprawnych.

Słowa kluczowe: sport, aktywność fizyczna, kariera, niepełnosprawność, rehabilitacja.